

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до підготовки та проведення державного екзамену
з дисципліни

«ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ»

*(для студентів денної та заочної форм навчання спеціальностей
051 – Економіка та 071 – Облік і оподаткування)*

Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2018

Методичні рекомендації до підготовки та проведення державного екзамену з дисципліни «Економічна теорія» (для студентів денної та заочної форм навчання спеціальностей 051 – Економіка та 071 – Облік і оподаткування) / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; уклад. : В. П. Решетило, І. А. Островський, Г. В. Стадник. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. – 49 с.

Укладачі: д-р екон. наук, проф. В. П. Решетило
канд. екон. наук, доц. І. А. Островський
канд. екон. наук, проф. Г. В. Стадник

Рецензент

Ю. В. Федотова, кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної теорії та міжнародної економіки Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

*Рекомендовано кафедрою економічної теорії та міжнародної економіки,
протокол № 8 від 13 березня 2018 р.*

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1 Підготовка до державного екзамену з економічної теорії	5
2 Проведення консультацій.....	6
3 Організація і проведення державного екзамену з економічної теорії.....	7
4 Підведення підсумків державного екзамену	10
5 Розгорнуті програми дисциплін, включених до державного екзамену з економічної теорії.....	11
6 Перелік питань державного екзамену з економічної теорії	35
7 Типові задачі до державного екзамену з економічної теорії	43
Список джерел.....	47
Додатки.....	48

ВСТУП

Державний екзамен з економічної теорії є засобом діагностики якості вищої освіти згідно з державними стандартами вищої освіти, засобом кількісного і якісного оцінювання досягнень студентів, які навчаються в Університеті, їх компетентностей, рівня знань та вмінь в галузі економічної теорії. Державний екзамен включає завдання з нормативних дисциплін: «Політична економія», «Мікроекономіка», «Макроекономіка», «Історія економіки та економічної думки».

Державний екзамен повинен визначати рівень засвоєння студентами матеріалів наведених вище економічних дисциплін, вміння самостійно аналізувати складні явища й процеси суспільно-економічного розвитку, активно використовувати набуті знання у своїй професійній та громадській діяльності.

Під час екзамену не тільки конкретизуються, систематизуються, а й поглиблюються та закріплюються знання з найважливіших розділів економічної теорії.

Цілі екзамену зумовлюють і його функції. Головною з них є контроль та оцінка рівня економічних знань, отриманих студентом протягом дев'яти навчальних семестрів. Реалізація цієї функції припускає перевірку методологічних та теоретичних принципів, проблем і положень економічної теорії, а також вміння використовувати їх в аналізі соціально-економічних явищ. У цих методичних вказівках запропоновані порядок організації та проведення консультацій і державного екзамену, програми відповідних дисциплін, типові задачі, що включені в екзаменаційні білети.

1 ПІДГОТОВКА ДО ДЕРЖАВНОГО ЕКЗАМЕНУ З ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

Організація підготовки до державного екзамену з економічної теорії проводиться за заздалегідь розробленим планом роботи кафедри економічної теорії та міжнародної економіки.

Приймання державного екзамену з економічної теорії здійснюється Державними екзаменаційними комісіями.

Державна екзаменаційна комісія формується щорічно на період проведення екзамену з економічної теорії з числа професорсько-викладацького складу кафедри в кількості трьох осіб.

Персональний склад комісії затверджується ректором Університету не пізніше як за місяць до початку державного екзамену.

Залежно від обсягу роботи (кількості екзаменаційних груп) можуть утворюватися декілька комісій. Розклад державного екзамену затверджується першим проректором з навчальної роботи і доводиться до відома студентів не пізніше як за місяць до його початку.

Засобами діагностики якості вищої освіти для бакалавра є система тестових завдань і комплекту розрахунково-аналітичних та комплексних ситуаційних задач. Вимоги до тестових завдань наведені в додатку А.

Екзамен проводиться за білетами, складеними відповідно до програми державного екзамену з економічної теорії. Кожен білет складається з тестових завдань з політичної економії, мікроекономіки, макроекономіки та історії економіки та економічної думки, і двох задач з макроекономіки та мікроекономіки. Білети затверджуються на засіданні кафедри економічної теорії і міжнародної економіки і підписуються завідувачем кафедри.

Для оформлення протоколів Державної екзаменаційної комісії призначається секретар.

Розклад консультацій і проведення державного екзамену складає деканат факультету економіки і підприємництва разом з навчальним відділом і

затверджує перший проректор Він доводиться до відома всіх учасників державного екзамену не пізніше як за місяць до його початку.

2 ПРОВЕДЕННЯ КОНСУЛЬТАЦІЙ

Консультації до державного екзамену не повинні бути:

- простим повторенням вже прочитаних раніше тем з визначених дисциплін;
- коротким та поверховим викладенням програмних тем навчальних курсів;
- відповідями на запитання екзаменаційних білетів.

Враховуючи відведення на консультації обмеженої кількості годин, викладачам необхідно будувати їх на таких засадах:

- консультації повинні мати цілеспрямований, методологічний характер з використанням найсучасніших економічних теорій;
- важливо розкрити найважливіші теми з політичної економії, мікроекономіки, макроекономіки та історії економіки та економічної думки, і нагадати студентам їх основні положення та методологічні принципи;
- нагадати студентам основні формули для вирішення задач з мікро- та макроекономіки;
- розкрити спадкоємність і взаємозв'язок дисциплін, програми яких включені до державного екзамену з економічної теорії;
- розкрити яким чином побудовані тестові завдання, звернути увагу, що в тестах може бути лише одна правильна відповідь;
- здійснити органічний зв'язок економічної теорії з професійною підготовкою студентів.

Оглядові лекції повинні допомогти студентам розібратися з найбільш складними питаннями сучасної економічної теорії.

На першій консультації доцільно ознайомити студентів:

- з обсягом вимог, що висуваються на екзамені;

– з характером питань екзаменаційних білетів, користуючись при цьому навчальними програмами з курсів політекономії, макро- і мікроекономіки, історії економіки та економічної думки.

Викладач повинен розповісти студентам:

- про принципи компоновки тестів в екзаменаційних білетах;
- про місце (аудиторії), час та порядок проведення екзамену;
- про режим роботи в дні підготовки до екзамену, включаючи режим роботи бібліотеки;
- про методичні вказівки до підготовки і проведення державного екзамену з економічної теорії.

Викладач рекомендує студентам заздалегідь сформулювати запитання, на які вони бажають отримати додаткові пояснення. Це, зрозуміло, не виключає можливості для кожного студента задавати свої запитання під час проведення консультації.

Доцільно також на консультаціях проаналізувати найбільш поширені помилки, які допускали студенти на державному екзамені в попередніх групах.

Окрім групових консультацій, у міру необхідності, проводяться й індивідуальні. Про це своєчасно інформуються студенти.

3 ОРГАНІЗАЦІЯ І ПРОВЕДЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ЕКЗАМЕНУ З ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

До державного екзамену з економічної теорії допускаються студенти, які закінчили вивчення всіх теоретичних дисциплін, склали всі заліки й екзамени відповідно до навчального плану підготовки бакалаврів.

До початку екзамену група студентів запрошується в аудиторію, де відбувається засідання ДЕК. Голова комісії поздоровляє студентів з початком державного екзамену, знайомить їх зі складом ДЕК і коротко пояснює порядок її роботи.

Державний екзамен проводиться за наявності не менше трьох членів Державної екзаменаційної комісії, на ньому можуть бути присутні представники ректорату і деканату.

Тривалість екзамену з економічної теорії – до трьох годин.

Підготовка і формування екзаменаційних білетів є одним з найбільш складних і відповідальних етапів. При їх формуванні можна користуватися різними підходами. Але виходячи з досвіду контролю знань на базі ЗНО та сучасного світового досвіду контролю знань студентів, пріоритети на сьогодні надаються тестовим завданням. Тому екзаменаційний білет до державного екзамену з економічної теорії включає:

- 10 тестових завдань з політичної економії;
- 20 тестових завдань з мікроекономіки;
- 20 тестових завдань з макроекономіки;
- 10 тестових завдань з історії економіки та економічної думки;
- дві задачі з макроекономіки та мікроекономіки.

Отримавши екзаменаційний білет, студент знайомиться із змістом тестових завдань та умовами задач. У процесі підготовки відповідей екзаменованій може користуватися навчальними програмами з курсів політичної економії, макроекономіки, мікроекономіки, історії економіки та економічної думки. У разі сумніву щодо розуміння сформульованих у білеті питань, студент має право звернутися за поясненням в екзаменаційну комісію.

Державний екзамен *проводиться письмово* у формі відповідей на тестові завдання білета та рішення двох задач. Необхідні відповіді та записи студент робить на стандартних бланках для відповідей на тести, що видаються комісією (зразок оціночного бланку відповіді на тестові завдання білету наведено в додатку Б).

Викладач провадить інструктування щодо порядку заповнення бланку оцінювання. У бланку оцінювання кожен студент повинен зазначити власні реквізити (групу, прізвище, ініціали), дату проведення тестування.

Державна екзаменаційна комісія відкриває конверт з тестами. Отримавши тести, кожен студент у бланку відповідей фіксує номер свого варіанту. Номер правильної відповіді на кожне з тестових завдань проставляється до відповідної клітини поруч з номером запитання.

Нижче в тому ж бланку для відповідей надається місце для проведення розв'язання задач. *Розв'язання задачі* повинно бути послідовним і повним. Студент повинен навести необхідні формули, провести вирішення задачі і дати теоретичний аналіз отриманих результатів.

Після закінчення екзамену студент підписує бланк. Бланк оцінювання здається Комісії разом з отриманими тестами після оголошення про закінчення екзамену.

Критерії екзаменаційних оцінок

Державна комісія перевіряє бланк оцінювання за ключем і зазначає співпадіння (правильні відповіді) і розбіжності (помилкові відповіді), підраховує і зазначає кількість правильних відповідей та проставляє оцінку за тестування.

Загальні критерії оцінювання тестових завдань: правильна відповідь на кожне тестове завдання оцінюється в один бал. Таким чином, за тести можна набрати 60 балів максимально.

Оцінювання результатів розв'язання аналітично-розрахункової задачі відбувається за такими загальними критеріями:

– «відмінно» – завдання виконано повністю, вірну відповідь розраховано та обґрунтовано, висновки та пропозиції аргументовано і оформлено належним чином;

– «добре» – завдання виконано повністю, вірну відповідь розраховано, але є незначні неточності у розрахунках або оформленні;

– «задовільно» – вірну відповідь розраховано, але допущені незначні помилки в розрахунках або оформленні.

Розв'язання задачі на «відмінно» оцінюється в 20 балів, на «добре» – у 15 балів, на «задовільно» – у 10 балів, задача розв'язана неправильно – 0 балів.

Підсумкова сума балів комплексного кваліфікаційного державного екзамену складається з суми балів за кожний з етапів. За тести можна набрати 60 балів максимально. За дві вирішені на «відмінно» задачі та проведений аналіз отриманого результату можна отримати максимально 40 балів. Загальна сума – 100 балів.

Підсумкова оцінка виставляється на підставі шкали оцінювання – національної та ECTS, наведеної в таблиці 1.

Таблиця 1 – Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ЄКТС
90–100	відмінно		A
82–89	добре		B
74–81			C
64–73	задовільно		D
60–63			E
35–59	незадовільно з можливістю повторного складання		Fx
0–34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни		F

4 ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ДЕРЖАВНОГО ЕКЗАМЕНУ.

Рішення щодо оцінки знань студента приймає Державна екзаменаційна комісія на закритому засіданні відкритим голосуванням простою більшістю голосів членів комісії, які брали участь у засіданні. За умов рівності кількості голосів вирішальним є голос голови.

Студентам, які не склали державний екзамен з економічної теорії з поважних причин (підтверджених документально), ректором Університету може бути надана можливість складання екзамену на новому засіданні ДЕК.

Результати екзамену оголошуються студентам у день його проведення після оформлення протоколів Державної екзаменаційної комісії. При цьому

дається загальна оцінка відповідей студентів, відмічаються найбільш яскраві з них, характеризується рівень теоретичної економічної підготовки студентів.

Протоколи засідання Державної екзаменаційної комісії з економічної теорії, залікові книжки з проставленими в них оцінками підписують голова і члени комісії.

Підсумки державного екзамену з економічної теорії обговорюються на засіданнях кафедри, Вчених рад факультету і Університету.

5 РОЗГОРНУТІ ПРОГРАМИ ДИСЦИПЛІН, ВКЛЮЧЕНИХ ДО ДЕРЖАВНОГО ЕКЗАМЕНУ З ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

Зміст кожного розділу структури державного екзамену представлено розгорнутою програмою дисципліни.

Таблиця 2 – Політична економія

Номер теми	Основні теми
1	Предмет і метод політичної економії
2	Економічні потреби і виробничі можливості суспільства. Економічні інтереси
3	Економічна система суспільства. Відносини власності
4	Форми організації суспільного виробництва. Гроші
5	Ринок: суть, функції та умови формування. Класифікація ринків
6	Капітал і наймана праця
7	Домогосподарства. Витрати виробництва і прибуток. Підприємство і підприємництво
8	Інфраструктура ринку і капітал сфери обігу. Підприємництво в аграрній сфері
9	Форми суспільного продукту в процесі відтворення
10	Розподіл національного доходу. Споживання і заощадження
11	Економічне зростання і його чинники. Економічні цикли
12	Зайнятість, відтворення робочої сили та в відповідне державне регулювання
13	Держава та її економічні функції. Господарський механізм у системі регулювання суспільного виробництва
14	Закономірності й особливості розвитку перехідних економік.
15	Світове господарство. Форми міжнародних економічних відносин. Економічні аспекти глобальних проблем

Зміст тем

1. Зародження і розвиток політичної економії. Основні напрямки, школи і течії в політичній економії. Розвиток економічної думки в Україні. Предмет політичної економії. Тлумачення предмета політичної економії різними школами. Економічна теорія і політична економія: проблеми взаємозв'язку. Закони, принципи і категорії політичної економії. Система економічних законів. Позитивна і нормативна політична економія. Методи економічних досліджень. Загальні методи наукового пізнання та їх використання. Функції політичної економії. Політична економія і обґрунтування економічної політики. Місце політичної економії в системі економічних наук.

2. Економічні потреби суспільства, їх суть і класифікація. Безмежність потреб. Закон зростання потреб. Корисність продукту. Об'єктивна і суб'єктивна корисність продукту. Гранична корисність продукту. Економічний інтерес, його об'єкт, функція. Інтереси і потреби: діалектика взаємозв'язку. Єдність і суперечності в системі інтересів. Виробництво та проблеми задоволення зростаючих потреб суспільства. Виробничі можливості суспільства і потреби. Виробництво і його основні фактори. Межа виробничих можливостей. Продукт виробництва. Обмеженість ресурсів. Необхідний і додатковий продукт. Суспільний поділ праці і структура продуктивних сил. Виробнича функція та її складові. Домогосподарства, підприємства і держава як суб'єкти економічної системи. Економічні відносини як суспільна форма і спосіб організації економічної системи. Структура економічних відносин. Соціально-економічні відносини. Організаційно-економічні і техніко-економічні відносини.

3. Економічна система: її сутність та структурні елементи. Продуктивні сили як матеріальна основа економічної системи. Типи і еволюція економічних систем. Формаційний і загальноцивілізаційний підходи до типізації суспільства. Економічний устрій: суть та роль у житті суспільства. Економічний устрій і форми господарювання. Методологічні аспекти механізму дії і використання економічних законів людьми. Власність як економічна категорія. Структура власності та її історичні типи, види і форми. Суб'єкти власності. Об'єкти

власності. Власність на робочу силу та підприємницький талант. Інтелектуальна власність. Власність на інформацію. Відносини власності на засоби виробництва і природні ресурси. Права власності. Власність на засоби виробництва та способи з'єднання факторів виробництва. Тенденції в розвитку відносин власності в Україні та у світі.

4. Натуральна (традиційна) форма організації виробництва. Суть і риси натурального господарства та його історичні межі. Товарна форма організації суспільного виробництва. Причини виникнення товарного виробництва, його суть, ознаки і роль у розвитку суспільства. Суб'єкти і об'єкти товарних відносин. Товарна форма продукту. Товар та його властивості. Суперечності товару. Вартість і ціна: альтернативні теорії. Проста і розвинена форми товарного виробництва. Спільні риси та відмінності. Функціонування товарного господарства та його закони. виникнення і розвиток грошових відносин;) Суть грошей. Функції грошей. Альтернативні теорії грошей. Грошовий обіг та його закони. Визначення грошової маси, необхідної для обслуговування товарного обігу. Сталість грошового обігу. Грошові реформи, гроші, ціна та інфляція. Еволюція грошей. Сучасна грошова система.

5. Інституціональні основи ринкової економіки. Ринкові відносини, їх суб'єкти і об'єкти. Визначення ринку: альтернативні теорії. Попит і пропозиція. Ринкова рівновага. Ринкова ціна: механізм формування і функції. Функції ринку. Умови формування і розвитку ринку. Поняття та основні риси інфраструктури ринку. Принципи класифікації ринків. Ринок предметів споживання. Ринок засобів виробництва. Загальні проблеми формування цін на ресурси. Ринок капіталу та його складові. Ринок праці та розподіл трудових ресурсів. Ринок нерухомості та його особливості. Проблеми формування ринків праці, землі та капіталів в Україні. Легальний і нелегальний ринки. Особливості ринкових відносин в Україні. Конкуренція та її суть. Місце конкуренції в ринковій економіці. Функції та форми конкуренції. Конкуренція і монополія. Антимонопольне законодавство і практика. Конкуренція і моделі ринків.

6. Первісне нагромадження капіталу. Особливості нагромадження капіталу в Україні. Перетворення грошей у капітал. Загальна формула руху капіталу. Капітал як економічна категорія. Альтернативні теорії капіталу. Капітал і праця. Трудові відносини: сутність і структура. Капітал підприємства. Масштаби підприємства. Концентрація та централізація капіталу. Кругообіг капіталу і його стадії. Функціональні форми капіталу. Оборот капіталу підприємства. Основний та оборотний капітал. Зношення основного капіталу. Амортизація. Наймана праця. Вартість робочої сили: дискусійні аспекти. Винагорода за працю. Заробітна плата; сутність, форми системи. Теорії заробітної плати. Номінальна і реальна заробітна плата. Продукт праці та заробітна плата. Мінімальна заробітна плата та її критерії.

7. Домогосподарства як суб'єкт ринкових відносин. Сектор домогосподарств. Двоїста роль домогосподарств в економіці. Домогосподарства як постачальники ресурсів. Доходи домогосподарства. Витрати домогосподарства. Розподіл доходів на особисте споживання, податки і заощадження. Витрати на споживання. Місце домогосподарства в кругообігу продуктів, ресурсів і доходу. Підприємство як суб'єкт ринкової економіки. Сектор ділових підприємств. Форми і види підприємств. Суть підприємництва і умови його існування. Види та функції підприємництва. Витрати виробництва як передумова виробництва. Суть витрат виробництва. Витрати виробництва як базис конкуренції. Види витрат виробництва. Витрати виробництва, вартість товару і його ціна. Альтернативні підходи. Прибуток як економічна категорія. Теорії прибутку. Норми прибутку і фактори, що на неї впливають. Валовий дохід, його суть та структура. Підприємницький дохід. Загальні економіко-правові основи розвитку підприємництва в Україні. Значення прибутку в розвитку підприємництва. Роль підприємства і підприємництва в ринковій економіці. Маркетинг і менеджмент.

8. Поняття та основні риси інфраструктури ринку. Роль ринкової інфраструктури в регулюванні економічних процесів. Позичковий капітал і процент. Банки, їх роль та функції. Центральні і комерційні банки. Інші

фінансово-кредитні установи. Процент та його економічна природа. Межі коливання. Суть кредиту та його форми. Банківський прибуток. Капітал у сфері торгівлі. Витрати обігу. Роздрібна та оптова торгівля. Товарні біржі. Торговельний прибуток. Фондова біржа. Цінні папери. Аграрне виробництво – особлива сфера вкладання капіталу і праці. Відносини власності в сільському господарстві. Земельна рента та її форми: оренда землі, ціна землі. Форми господарювання в сільському господарстві та їх особливості в різних країнах. Фермерські господарства. Колективні і державні господарства. Особливості концентрації і централізації виробництва і капіталу в сільському господарстві. Рентні відносини і особливості валового і чистого доходу в сільському господарстві. Земельний податок. Ціна на сільськогосподарську продукцію. Необхідність і сутність цінового паритету. Державна підтримка сільського господарства.

9. Суспільний продукт і його форми. Методи обчислення суспільного продукту. Методологічні аспекти системи національних рахунків. Валовий внутрішній продукт, його суть і відтворювальна структура. Валовий національний продукт. Чистий національний продукт. Національний дохід. Концепції національного доходу. Продуктивність суспільної праці та її роль у відтворювальному процесі. Суть і види економічного відтворення: просте і розширене. Кругообіг доходу, ресурсів і продукту у процесі відтворення. Відтворення всіх елементів економічної системи. Тіньовий сектор в економічному відтворенні. Масштаби і особливості тіньової економіки в Україні. Особливості відтворення в аграрній сфері економіки. Національне багатство і його структура. Природне багатство. Проблеми розширеного відтворення багатства і шляхи розв'язання екологічних проблем.

10. Розподільчі відносини та їх місце у відтворювальному процесі. Суть розподілу національного доходу. Об'єктивні основи формування доходів населення. Диференціація доходів населення. Проблеми багатих і бідних. Межа бідності: абсолютна і відносна. Проблеми бідних і багатих в Україні. Необхідність перерозподілу національного доходу і доходів населення.

Податки і соціальні виплати. Роль державного бюджету в перерозподілі національного доходу. Споживання і заощадження. Доходи населення і споживання. Схильність до споживання і заощадження. Необхідність державного регулювання розподілу доходів. Прожитковий мінімум і соціальний захист населення.

11. Економічне зростання та економічний розвиток. Типи економічного зростання. Нагромадження. Норми нагромадження. Заощадження та інвестиції. Роль інвестицій в економічному зростанні. Матеріальні фактори економічного зростання. Науково-технічна революція та її роль в економічному зростанні. Теорії і моделі економічного зростання. Економічне зростання і економічні цикли. Економічні кризи та їх причини. Теорії циклів: дискусійні проблеми. Продуктивність праці та економічне зростання. Фактори підвищення продуктивності праці. Особливості розвитку економіки в Україні.

12. Зайнятість: суть і форми. Теорії зайнятості. Повна зайнятість, виробничий потенціал і ефективність виробництва. Зайнятість та відтворення сукупної робочої сили. Неповна зайнятість та рівень безробіття. Причини неповної зайнятості. Види і форми безробіття. Проблеми повної зайнятості в умовах ринкової економіки. Державне регулювання зайнятості та його методи. Фактори розширеного відтворення робочої сили. Роль держави у відтворенні робочої сили. Закон зростання кваліфікації та професійної підготовки робочої сили. Проблеми зайнятості та відтворення робочої сили в Україні.

13. Господарський механізм, його суть і елементи. Особливості господарського механізму ринкової економіки. Господарський механізм: система управління економікою. Держава як суб'єкт економічних відносин. Державний сектор в економіці. Держава як товаровиробник. Підприємництво в державному секторі. Суспільні блага і послуги. Економічні функції держави. Захист конкуренції та антимонопольна політика. Перерозподіл ресурсів. Забезпечення правової бази. Розподіл ресурсів і суспільні блага. Роль держави в кругообігу продукту, ресурсів і доходу. Державне регулювання суспільного відтворення та його форми. Планування і програмування. Фінансова система і фінансова

політика в державі. Необхідність і сутність фінансів. Державні фінанси. Фіскальна політика. Способи збалансування державного бюджету. Фіскальні методи регулювання виробництва. Механізм грошово-кредитного регулювання. Вплив грошово-кредитної політики на рівень суспільного виробництва. Удосконалення механізму господарювання в Україні.

14. Зміст перехідної економіки: загальне і особливе. Об'єктивні чинники перехідного стану. Риси і типи перехідної економіки. Локальні і глобальні перехідні процеси. Особливості економічних відносин і різноманітність форм еволюції країн, що розвиваються. Економічний устрій в умовах переходу до соціально-орієнтованої економічної системи. Формування інституційних і економічних умов переходу до нової системи господарювання. Суперечності перехідної економіки. Становлення різних форм власності. Роздержавлення і приватизація власності. Становлення і розвиток підприємництва. Змішана економіка і соціально-економічні перетворення у постсоціалістичних країнах. Структура змішаної економіки. Формування сучасних ринкових відносин і ринкової інфраструктури. Становлення державного і ринкового механізмів регулювання економіки і зайнятості. Особливості ринкової трансформації економіки України.

15. Світове господарство: його суть та структура. Розвинуті країни ринкової економіки. Країни, що розвиваються. Країни з перехідною економікою. Міжнародний поділ праці і спеціалізація. Міжнародні економічні відносини. Інтернаціоналізація господарських відносин і продуктивних сил. Транснаціональні корпорації та їх роль. Міжнародна економічна інтеграція. Головні інтеграційні угруповання світу. Європейське економічне співтовариство і його місце в світовій економіці. Світогосподарські зв'язки та їх форми. Міжнародна торгівля та її економічні основи. Міжнародні товарні ринки. Протекціонізм і вільна торгівля. Митні та не митні засоби регулювання зовнішньої торгівлі. Сутність і форми міжнародного руху капіталів, його масштаби, динаміка та географія. Прямі та портфельні інвестиції. Міжнародні кредити. Міжнародні валютно-фінансові відносини. Міжнародна валютна

система, валютні ринки і валютний курс. Конвертованість валюти. Платіжний баланс та його регулювання. Міжнародні валютно-фінансові організації. Міжнародна міграція робочої сили. Інші форми міжнародних економічних відносин. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Причини виникнення та суть глобальних проблем. Економічне зростання та глобальні проблеми. Основні глобальні проблеми сучасності. Класифікація глобальних проблем. Роззброєння та його роль у вирішенні глобальних проблем. Екологічна криза та форми її прояву. Паливно-енергетична та сировинна проблеми. Проблеми економічної відсталості окремих країн. Міжнародне співробітництво в розв'язанні глобальних проблем та розвитку світового господарства.

Таблиця 3 – Макроекономіка

Номер Теми	Основні теми
1	Макроекономіка як наука
2	Макроекономічні показники в системі національних рахунків
3	Макроекономічна нестабільність
4	Економічна рівновага в умовах ринку
5	Споживання, заощадження та інвестиції
6	Сукупні витрати приватної економіки та економічне зростання
7	Держава як суб'єкт макроекономічного регулювання
8	Механізм фіскальної політики
9	Механізм грошово-кредитної політики
10	Механізм зовнішньоекономічної політики
11	Економічне зростання
12	Механізм політики зайнятості та соціального захисту населення

Зміст теми

1. Вступ до макроекономіки. Місце макроекономіки в системі економічних наук. Суперечність між суспільними потребами та економічними ресурсами – головна проблема суспільства. Ефективність економіки та головне завдання макроекономіки. Об'єкт і предмет макроекономіки. Економічна система як об'єкт макроекономіки. Суб'єкти економіки. Механізм функціонування економіки як предмет макроекономіки. Позитивна й нормативна функції макроекономіки. Макроекономіка та економічна політика. Метод макроекономіки. Моделювання як основний метод макроекономічного аналізу. Припущення, екзогенні та ендогенні змінні макроекономічних моделей. Запаси і потоки як два види кількісних змінних.

2. Система національних рахунків як нормативна база макроекономічного рахівництва. Методологічні принципи побудови системи національних рахунків.

Основні категорії системи національних рахунків: інституціональні одиниці, сектори, рахунки, економічні операції. Основні макроекономічні показники. Валовий випуск та валовий внутрішній продукт (ВВП). Методи обчислення ВВП: виробничий, кінцевого використання, розподільчий. Валовий національний дохід та валовий національний дохід наявний. Макроекономічні показники на чистій основі. Номінальний та реальний ВВП. Поточні та постійні ціни. Індекс цін (дефлятор ВВП). Інфліювання та дефліювання ВВП. Визначення зміни реального ВВП при стабільних цінах та в умовах інфляції.

3. Циклічність як форма економічного розвитку. Сутність та структура економічного циклу. Види економічних циклів. Індикатори циклічних коливань. Зайнятість і безробіття. Неповна зайнятість та рівень безробіття. Види безробіття: фрикційне, структурне, циклічне. Повна зайнятість, природне безробіття та потенційний ВВП. Закон Оукена та втрати економіки від циклічного безробіття. Інфляція та її наслідки. Темп інфляції та його обчислення. Види інфляції залежно від її темпів. Інфляція попиту та інфляція

витрат, очікувана та неочікувана інфляція. Стагфляція. Основні соціально-економічні наслідки інфляції.

4. Економічний кругообіг в умовах чистого ринку. Структура моделі економічного кругообігу. Взаємодія між домогосподарствами і підприємствами на ринку ресурсів та на ринку продуктів. Роль фінансових посередників в економічному кругообігу. Сукупний попит. Сутність сукупного попиту та його відмінність від однотоварного попиту. Крива сукупного попиту. Цінові чинники сукупного попиту. Нецінові чинники сукупного попиту та вплив їх на його криву. Сукупна пропозиція. Сутність сукупної пропозиції. Класична модель сукупної пропозиції і виробнича функція. Крива сукупної пропозиції в довгостроковому періоді. Кейнсіанська модель сукупної пропозиції. Крива сукупної пропозиції в короткостроковому періоді. Зміна цін і реального ВВП на різних ділянках короткострокової кривої сукупної пропозиції. Нецінові чинники сукупної пропозиції. Сукупний попит – сукупна пропозиція як модель економічної рівноваги. Довгострокова та короткострокова рівновага. Порушення подвійної рівноваги сукупним попитом та механізм її відновлення. Порушення подвійної рівноваги сукупною пропозицією та механізм її відновлення.

5. Функція споживання. Споживання як функція наявного доходу. Графік споживання та заощадження. Середня схильність до споживання та заощадження. Гранична схильність до споживання та заощадження. Автономне споживання та чинники, які на нього впливають. Інвестиційна функція. Роль інвестицій в економіці. Відсоткова ставка як чинник інвестиційного попиту. Номінальна та реальна відсоткові ставки. Податок на прибуток і чиста прибутковість інвестицій. Крива сукупного попиту на інвестиції. Чинники автономних інвестицій та їх вплив на криву інвестиційного попиту. Мультиплікатор видатків. Автономні видатки. Алгебраїчна модель простого мультиплікатора. Мультиплікатор на базі нескінченно спадної геометричної прогресії. Вплив автономних видатків на ВВП в умовах стабільних цін та

інфляції. Вплив на ВВП сукупних автономних видатків та окремих автономних видатків.

6. Сукупні видатки і рівноважний ВВП. Визначення рівноважного ВВП на основі методу «видатки – випуск». Фактичні та заплановані видатки. Модель «кейнсіанський хрест». Визначення рівноважного ВВП за методом «вилучення – ін'єкції». Система вилучень та ін'єкцій в економічному кругообігу. Приватні заощадження – інвестиції як спрощена модель економічної рівноваги. Заплановані та незаплановані інвестиції. Ринок позичкового капіталу та його роль у забезпеченні рівноваги між заощадженнями та інвестиціями. Сукупні видатки і потенційний ВВП. Рецесійний розрив як наслідок дефіциту сукупних видатків. Графічна та математична інтерпретація рецесійного розриву. Інфляційний розрив як наслідок надмірних сукупних видатків. Графічна та математична інтерпретація інфляційного розриву.

7. Кейнсіанська теорія як теоретична база державного регулювання економіки. Передумови виникнення кейнсіанської теорії. Критика кейнсіанцями класичного положення про невтручання держави в економіку. Основні положення кейнсіанської теорії про вплив держави на економіку. Держава в економічному кругообігу. Модель економічного кругообігу в умовах змішаної економіки. Відносини держави з іншими суб'єктами економічного кругообігу. Вплив держави на економічний кругообіг. Вплив держави на економічну рівновагу. Чисті податки і трансформація функції споживання. Модель економічної рівноваги за методом «видатки – випуск». Державні та національні заощадження. Модель економічної рівноваги за методом «вилучення – ін'єкції» на базі сукупних і приватних інвестицій.

8. Дискреційна фіскальна політика. Стимулююча та стримувальна фіскальна політика. Граничний коефіцієнт податків і складний мультиплікатор видатків. Мультиплікатор податків. Мультиплікативний вплив державних закупівель і чистих податків на реальний ВВП. Мультиплікатор збалансованого бюджету. Автоматична фіскальна політика. Автоматичні чисті податки як вмонтовані стабілізатори. Стабілізаційний вплив на економіку автоматичної

фіскальної політики в умовах падіння та зростання виробництва. Ефект гальмування автоматичної фіскальної політики та необхідність її доповнення дискреційною політикою. Фіскальна політика з урахуванням пропозиції. Наслідки фіскальної політики на основі моделі «сукупний попит – сукупна пропозиція». Вплив зниження податків на ВВП згідно з теорією економіки пропозиції. Наслідки стимулюючої податкової політики для державного бюджету. Крива Лаффера про залежність між податковими ставками і податковими надходженнями до бюджету. Фіскальна політика та державний бюджет. Вплив фіскальної політики та циклічних коливань на державний бюджет. Фактичне, потенційне та циклічне бюджетне сальдо. Оцінка бюджетної політики в умовах повної та неповної зайнятості. Суперечність між стабілізаційною та бюджетною функціями фіскальної політики. Концепції збалансування державного бюджету. Джерела дефіцитного фінансування. Державний борг та ефекти витіснення. Емісійне фінансування бюджетного дефіциту та його наслідки.

9. Механізм функціонування грошового ринку. Грошова пропозиція та грошові агрегати. Графік грошової пропозиції. Попит на гроші для угод, попит на гроші як активи та їх графічна інтерпретація. Модель грошового ринку. Порушення та відновлення рівноваги на грошовому ринку. Банківська система та грошова пропозиція. Основні функції комерційних банків. Банківські резерви. Банківський механізм розширення грошової пропозиції на основі депозитного мультиплікатора. Грошова пропозиція з урахуванням депозитних та готівкових грошей. Грошова база, грошовий мультиплікатор і грошова пропозиція. Грошово-кредитне регулювання економіки. Монетаристська теорія як теоретична база монетарної політики. Кількісне рівняння як концептуальна основа монетаристської теорії. Передатний механізм монетарної політики. Основні методи монетарної політики. Вплив монетарної політики на економіку: політика дорогих та дешевих грошей; антиінфляційна функція.

10. Платіжний баланс. Рахунок поточних операцій та його складові. Рахунок капітальних операцій та його зміст. Сутність та роль автономної статті

«Помилки та упущення». Резервні активи як регулююча стаття платіжного балансу. Модель платіжного балансу. Валютний курс. Форми котирування валютного курсу. Види валютного курсу залежно від режиму його формування. Односторонній та багатосторонній валютний курс, номінальний та реальний валютний курс. Паритет купівельної спроможності. Попит і пропозиція як чинники валютного курсу. Зв'язок валютного курсу з платіжним балансом. Валютні системи в розвитку. Вплив зовнішньої торгівлі на ВВП. Економічна рівновага в умовах відкритої економіки. Чистий експорт як компонент сукупних видатків. Гранична схильність до імпорту та складний мультиплікатор видатків. Мультиплікативний вплив чистого експорту на ВВП. Чинники чистого експорту.

11. Ринок праці та механізм його функціонування. Попит, пропозиція і рівновага на ринку праці.. Класична теорія ринку праці. Кейнсіанська теорія ринку праці. Теорія гнучкого ринку праці. Державна політика зайнятості. Стимулююча політика як метод зменшення безробіття та її інфляційні наслідки. Крива Філіпса. в короткостроковому і довгостроковому періодах. Висновки кривої Філіпса для політики зайнятості. Державні програми сприяння зайнятості населення. Економічна нерівність та політика соціального захисту населення. Крива Лоренца як графічна модель фактичного розподілу доходів. Чинники, які зумовлюють нерівність у первинних доходах. Бідність та прожитковий мінімум. Державна система соціального захисту населення: соціальні гарантії, соціальна допомога, соціальне страхування.

12. Фактори економічного зростання. Виробнича функція. Трансформація виробничих факторів у продукт. Внесок окремих факторів у економічне зростання. Залишок Солоу. Економічне зростання на основі моделі AD–AS і кривої виробничих можливостей. Модель економічного зростання Солоу. Основні передумови моделі. Вплив запасу капіталу на економічне зростання. Стійкий рівень капіталоозброєності. Золоте правило нагромадження як критерій максимізації рівня споживання. Вплив приросту населення на

економічне зростання. Вплив технічного прогресу на економічне зростання.
Висновки моделі Солоу.

Таблиця 4 – Мікроекономіка

Номер Теми	Основні теми
1	Предмет і метод мікроекономіки
2	Теорія граничної корисності і поведінка споживача.
3	Ординалістська теорія поведінки споживача. Аналіз поведінки споживача
4	Попит та пропозиція, їх взаємодія
5	Концепція еластичності
6	Мікроекономічна модель підприємства
7	Варіації факторів виробництва та оптимум товаровиробника
8	Витрати виробництва
9	Ринок досконалої конкуренції
10	Монопольний ринок
11	Олігополія та монополістична конкуренція
12	Загальна характеристика факторних ринків.
13	Загальна ринкова рівновага та економіка добробуту

Зміст теми

1. Проблема обмеженості ресурсів і необхідність вибору. Альтернативність цілей використання обмежених ресурсів, раціональність поведінки суб'єктів ринкових відносин. Мікросистема: поняття, різновиди. Мета, роль і особливості функціонування мікросистем у ринковій економіці. Мета та завдання дисципліни.

2. Поняття корисність, її особливості та спосіб досягнення. Сукупна та гранична корисність, їх графіки. Функція корисності як залежність між кількістю одиниць споживаного блага та рівнем корисності, що досягається споживачем. Процес споживання та динаміка зміни сукупної і граничної корисності. Перший закон Госсена. Закон спадної граничної корисності блага, його графічне зображення. Поняття рівноваги споживача. Модель споживання набору благ. Другий закон Госсена.

3. Аксиоми ординалістської теорії корисності. Особливості аналізу функції корисності з ординалістських позицій. Криві байдужості як спеціальний інструментарій макроекономічного аналізу, їх властивості. Карти байдужості. Гранична норма заміщення благ: суть і методика обчислення. Бюджетне обмеження і можливості споживача. Бюджетна лінія, її рівняння і графічна побудова. Визначення нахилу бюджетної лінії та куту нахилу внаслідок зміни ціни блага. Вплив зміни доходу споживача на положення бюджетної лінії та на процес споживання. Оптимізація споживчого вибору за ординалістською концепцією. Зміна оптимального стану споживача в результаті зміни його доходу. Графічний аналіз і побудова лінії «доход-споживання» Поняття «нормальних» і «низькоякісних» товарів. Крива Енгеля. Закон Енгеля. Розподіл споживчих витрат за напрямками їх використання. Зміна вибору споживача в результаті зміни ціни одного з товарів чи обох товарів. Побудова лінії «ціна-споживання». Траєкторія зміни споживання внаслідок зниження цін. Побудова лінії індивідуального попиту споживача. Розкладання сукупної зміни обсягу попиту на дві складові: ефект доходу і ефект заміщення. Одно- та різнонаправлений вплив ефектів. Вплив ефектів за Слуцьким та Хіксом. Парадокс Гіффена. Утворення надлишку споживача в результаті перевищення корисності товару над ціною. Приріст надлишку як показник зміни його добробуту. Сукупний надлишок споживачів та формування ринкового попиту на певний товар.

4. Попит (табличний, графічний та аналітичний аналіз). Закон попиту, його пояснення базовими положеннями теорії поведінки споживача. Соціальні ефекти, що ускладнюють зв'язок між індивідуальним та ринковим попитом: ефект «юрби», «сноба», «Веблена». Цінові та нецінові детермінанти попиту. Зміна попиту та зміна обсягу попиту, фактори зміни (економічний, алгебраїчний, графічний аналіз). Ринковий попит, методика його визначення. Пропозиція та закон пропозиції. Функція пропозиції, крива пропозиції. Цінові та нецінові детермінанти пропозиції. Зміна пропозиції та зміна обсягу пропозиції, фактори зміни (економічний, алгебраїчний, графічний аналіз).

Табличне та графічне зображення ринкової пропозиції. Взаємодія попиту та пропозиції. Поняття рівноваги, надлишку, дефіциту. Ринкова ціна та ціна рівноваги, обсяг рівноваги. Механізм відновлення ринкової рівноваги (паутиноподібна модель). Вплив податків та субсидій на ринкову рівновагу (економічний, графічний, аналітичний аналіз).

5. Еластичність попиту. Концепція еластичності взаємозв'язаних показників. Ступені та фактори еластичності попиту. Еластичність попиту за чинниками впливу: за ціною, за доходом, перехресна. Методика обчислення коефіцієнтів еластичності попиту. Еластичність пропозиції. Фактори впливу на еластичність пропозиції. Еластичність пропозиції за власною ціною блага, еластичність пропозиції за цінами факторів виробництва. Перехресна еластичність пропозиції та її вплив на стратегію товаровиробника.

6. Підприємство як суб'єкт ринкових відносин, економічна організація найважливіший різновид мікросистем. Підприємство як закупівельна система, товаровиробник та продавець. Динамічність зовнішнього середовища і його вплив на внутрішню динаміку виробництва. Мотивація поведінки підприємства. Головні види виборів підприємства: що виробляти (продукція, роботи, послуги), як виробляти (технологія, фактори виробництва), для кого виробляти (ринки, споживачі, ціни). Фактор часу і періоди функціонування підприємства: миттєвий, короткий і тривалий. Поняття і параметри виробничої функції. Сукупний, середній та граничний продукт (вербальний, аналітичний та графічний аналіз). Поняття загального (валового), середнього та граничного доходу. Прибуток як кінцевий результат діяльності підприємства. Концепції прибутку.

7. Виробнича функція з одним змінним фактором, її графічне відображення. Феномен «згасання» виробничої функції. Правило спадної віддачі (продуктивності) змінного фактору виробництва. Виробнича функція з двома змінними факторами Крива продукту (виробничої байдужості) – ізокванта. Карта ізоквант. Заміщення факторів виробництва. Гранична норма технологічного заміщення. Можливі конфігурації ізоквант. Еластичність

заміщення. Доповнюваність, мобільність та інтенсивність використання факторів виробництва. Вибір комбінації виробничих факторів за критеріями мінімізації витрат чи максимізації випуску. Умови комбінації (заміщення) факторів. Лінія однакових витрат – ізокоста. Карта ізокост. Спільний графік однакового продукту та однакових витрат. Траєкторія розширення виробничої діяльності фірми в короткому та тривалому періодах. Межі розширення у короткому періоді. Оптимальний шлях розвитку в тривалому періоді.

8. Витрати виробництва, економічний та бухгалтерський підходи до визначення. Альтернативні витрати та їхній склад. Часткова варіація факторів виробництва і функція витрат. Постійні та змінні витрати, їх графіки. Сукупні, середні та граничні витрати (економічний, аналітичний, графічний аналіз). Типовий характер зміни витрат у короткому періоді. Закон неминучого зростання граничних витрат (зниження доходності). Ізоквантна. Криві тривалих витрат (сукупні і середні). Види кривих тривалих середніх витрат. Концепція мінімально ефективного розміру підприємства. Варіанти технологічного вибору фірми в процесі довготермінової стратегії розвитку. Оптимальна виробнича потужність (оптимальні обсяги випуску).

9. Ознаки й умови досконалої конкуренції. Ринковий попит на продукцію фірми за умов досконалої конкуренції. Графічне зображення попиту, середнього, граничного й сукупного доходу фірми. Поведінка конкурентної фірми у короткостроковому періоді. Два підходи до визначення оптимальних обсягів випуску: Принцип співставлення загального доходу і загальних витрат (економічний, аналітичний, графічний аналіз). Принцип співставленні граничного доходу та граничних витрат (економічний, аналітичний, графічний аналіз). Рівновага фірми та галузі у короткостроковому періоді. Довгострокова рівновага конкурентної фірми, галузі та механізм її підтримки. Досконала конкуренція та ефективність.

10. Характеристика ринку чистої монополії. Ознаки чистої монополії: один продавець, відсутність замінників товару, бар'єри для доступу конкурентів у монополізовану галузь тощо. Поведінка фірми-монополіста у

короткостроковому періоді. Одночасний вибір монополістом ціни та обсягу виробництва. Вплив на поведінку монополіста цінової еластичності попиту. Правило максимізації прибутку. Оптимум монополії у довгостроковому періоді: розмір фірми менший за оптимальний; розмір фірми більший за оптимальний; оптимальний розмір фірми (економічний, аналітичний, графічний аналіз). Дискримінаційна поведінка монополії. Поняття цінової дискримінації. Умови для здійснення цінової дискримінації, її типи та наслідки. Економічні наслідки монополізму.

11. Основні риси олігополії: не чисельність фірм, високі бар'єри для входження у галузь, загальна взаємозалежність фірм. Аналіз взаємовідносин двох товаровиробників у статиці. Модель Курно: договірна і конкурентна рівновага. Основні моделі олігопольної поведінки. Теорія «ламаної кривої попиту». Негнучкість цін. Формування фірмою політики стабілізації цін і маневрування запитальними витратами (стабільність середніх змінних витрат). Олігополія заснована на тайній змові, її графічний аналіз. Антитрестовське законодавство як чинник, що протидіє таємній змові. Мовчазна згода (тип лідерства в цінах). Модель цінової поведінки олігополії за принципом „ витрат плюс”: сутність, переваги, недоліки. Теорія ігор у поведінці олігополіста. Матриця ігор. Характеристика монополістичної конкуренції. Нецінова конкуренція. Диференціація продукту: сутність та фактори. Аналіз поведінки фірми у короткостроковому періоді за монополістичної конкуренції. Вибір оптимального обсягу виробництва фірми, що максимізує свій прибуток. Вибір оптимального обсягу виробництва фірмою, що мінімізує збитки. Монополістична конкуренція у довгостроковому періоді. Довгострокова рівновага фірми (економічний, графічний, аналітичний аналіз). Монополістична конкуренція та ефективність. Наслідки нецінової конкуренції для споживачів. Позитивні і негативні аспекти реклами. Надлишкова виробнича потужність і її наслідки для товаровиробника та суспільства в цілому.

12. Утворення похідного попиту. Попит на товари та попит на фактори виробництва. Ринки факторів виробництва, їх функції в економіці. Гранична

продуктивність і попит на ресурси. Зміна у попиті на ресурси, його еластичність. Оптимальне співвідношення ресурсів. Правило мінімізації витрат. Ринок праці. Праця як фактор виробництва, її мобільність. Характеристика досконалого конкурентного ринку праці. Граничний вигравш виробника від найманої праці. Обґрунтування рішення про наймання. Попит окремого виробника на працю. Формування галузевого та ринкового попиту на працю. Еластичність пропозиції праці для галузей з різною динамікою витрат виробництва. Попит монополії на працю і монополістична рівновага. Монопольна влада продавців праці. Двостороння монополія і визначення реального рівня заробітної плати. Дискримінація на ринках робочої сили. Проблема еквівалентності праці. Ринок капіталу. Капітал як ресурс тривалого використання, форми капіталу. Поняття позичкового процента. Вплив його ставки на короткострокові інвестиційні проекти підприємців. Обґрунтування інвестиційних рішень у тривалому періоді. Ринкова ставка позичкового процента, однозначність її для позичальників та кредиторів. Вплив зміни ставки на рівноважний обсяг підприємницьких інвестицій. Ризик в інвестуванні та оцінка надійності вкладень. Економічна рента, механізм її формування. Ціна землі. Підприємницький дохід та економічний прибуток. Прибуток як кінцевий результат діяльності підприємства. Концепції прибутку.

13. Аналіз загальної рівноваги. Часткова та загальна рівновага. Аналіз загальної рівноваги, його етапи. Ефект зворотного зв'язку. Система рівнянь загальної рівноваги за Вальрасом. Необхідність та вигоди ринкового обміну. Порівняння граничних норм заміщення для пар товарів, що обмінюються. Діаграма Еджуорта. Ефективність при обміні. Крива контрактів. Парето-оптимальний розподіл. Загальна рівновага за Парето. Крива виробничих можливостей та ефективність випуску. Сукупна (зведена) ефективність конкурентних ринків (при обміні, при використанні вкладень у виробництво, на ринку товарів). Оптимум і квазіоптимум ринкової системи. Теорія загальної рівноваги та політика у галузі економіки добробуту. Критерії оцінки добробуту. Суспільні блага та ефективність. Споживчі властивості суспільних благ:

загальнодоступність, неконкурентність, невиключеність. Оптимізація суспільного вибору, Економічна оцінка суспільних проектів. Функції держави у регулюванні ефективності суспільних проектів.

Таблиця 5 – Історія економіки та економічної думки

Номер теми	Основні теми
1	Предмет і метод історії економіки та економічної думки
2	Господарство первісного суспільства та його еволюція на етапі ранніх цивілізацій
3	Особливості господарського розвитку та економічної думки періоду формування світових цивілізацій (VIII ст. до н.е. – V ст. н.е.)
4	Господарство та економічна думка суспільств Європейської цивілізації в період середньовіччя (V – XV ст.)
5	Формування передумов ринкової економіки в країнах Європейської цивілізації (XVI – перша половина XVII ст.)
6	Розвиток ринкового господарства в період становлення національних держав (друга половина XVII – перша половина XIX ст.)
7	Ринкове господарство країн Європейської цивілізації в період монополістичної конкуренції (друга половина XIX – початок XX ст.)
8	Особливості розвитку ринкового господарства та основні напрямки економічної думки в Україні (друга половина XIX – початок XX ст.)
9	Господарство та економічна думка в період державно-монополістичного розвитку суспільств Європейської цивілізації (перша половина XX ст.)
10	Розвиток національних економік країн Європейської цивілізації в системі світового господарства під впливом науково-технічної революції (друга половина XX ст.)
11	Світове господарство та основні напрямки економічної думки на етапі інформаційно-технологічної революції (кінець XX – початок XXI ст.)
12	Економічний розвиток України в умовах радянської економічної системи та його трактування в економічній думці
13	Формування засад ринкового господарства в Україні (90-ті роки XX ст.)

Зміст теми

1. Періодизація історії економіки та економічної думки. Предмет історії економіки та економічної думки. Методи наукових економічних досліджень. Періодизація історії економіки та економічної думки.

2. Характеристика господарського розвитку за первісної доби. Особливості східного рабства. Економічна думка стародавнього світу. Економічна думка стародавнього Сходу. Економічна думка Стародавнього Єгипту. Закони царя Хаммурапі. Економічна думка Стародавньої Індії.

«Артхашастра». Економічна думка Стародавнього Китаю. Конфуціанство, легізм, даосизм, моїзм, трактат «Гуань-цзи».

3. Господарство Стародавньої Греції. Античний Рим: економічні причини розквіту і занепаду. Господарство скіфів, грецьких і римських колоній Північного Причорномор'я. Економічна думка античного світу. Стародавня Греція – Ксенофонт, Платон, Аристотель. Стародавній Рим – Катон, Гракхи, Варрон, Колумелла.

4. Загальна характеристика господарства Європи в V – XV ст. Особливості розвитку сільського господарства. Агрокультура і сільськогосподарська техніка. Розвиток ремесел і міст в Середньовіччі. Зростання торгівлі, розвиток банківської системи і кредиту. Економічна думка Середньовіччя. «Салічна правда». «Капітулярій про вілли». Економічні погляди каноністів. Фома Аквінський. Економічна думка України доби середньовіччя. «Руська правда». «Повість временних літ». «Повчання дітям» Володимира Мономаха. Галицько-Волинський літопис.

5. Основні аспекти розвитку господарства країн Західної Європи. Особливості економічного розвитку країн Центральної, Південно-Східної та Східної Європи. Меркантилізм та його історичне значення. Теорія грошового балансу раннього меркантилізму. В. Стаффорд (Англія), Г. Скаруффі (Італія). Теорія торгового балансу пізнього (мануфактурного) меркантилізму. Т. Мен (Англія), А. Монкретьєн (Франція). Ідеї меркантилізму в українській соціально-економічній думці кінця XVII – початку XVIII ст. Г. Грабянка та С. Величко – ідеологи козацької старшини. Економічна політика меркантилізму і сучасність.

6. Суть промислового перевороту. Характеристика промислового перевороту у провідних країнах світу. Особливості промислового розвитку. Класична школа політичної економії. В. Петті – основоположник класичної політичної економії в Англії. Фізіократи – представники класичної політичної економії у Франції другої половини XVIII ст. Ф. Кене і А. Тюрго. Економічне вчення А. Сміта. Д. Рікардо – економіст епохи промислового перевороту. Еволюція класичної політичної економії в першій половині XIX ст. Політична

економія Ж. Б. Сея. Учення про три фактори виробництва. Політична економія в Англії. Економічні концепції Т. Мальтуса. Теорія народонаселення, реалізації, економічного зростання. Завершення класичної політичної економії в працях Дж. С. Мілля. Формування соціалістичних ідей. С. Сісмонді як критик «економічної ортодоксії» (класичної школи). Концепція А. Сен-Сімона, його критика капіталізму. Історична концепція Ш. Фур'є. Р. Оуен про перетворення суспільства. Проект «трудових грошей» і «справедливого обміну». Історичні умови зародження і початок формування марксистської політичної економії в 40–50 рр. XIX ст. Розроблення К. Марксом і Ф. Енгельсом економічної теорії капіталізму.

7. Основний зміст процесу індустріалізації. Аграрний розвиток провідних країн світу в період їх індустріалізації. Формування світового ринку. Передумови виникнення та методологічні принципи маржиналізму і неокласичної теорії. Австрійська школа граничної корисності. Теоретичні погляди К. Менгера, Е. Бем-Баверка, Ф. Візера. Економічна теорія А. Маршалла. Американська школа маржиналізму в політичній економії. Теорії «статички та динаміки», «граничної продуктивності» Дж. Б. Кларка. Математична школа в політичній економії. Економічна рівновага. Ринкове саморегулювання. Теоретичні моделі Л. Вальраса, В. Парето. Формування і розвиток історичної школи та теорії інституціоналізму. Зародження системи національної політичної економії в Німеччині. Економічні погляди Ф. Ліста. Нова історична школа. Г. Шмоллер, Л. Brentano, К. Бюхер. в німецькій політичній економії. Виникнення інституціонального напрямку. Загальна характеристика інституціоналізму та основні етапи його розвитку. Американський інституціоналізм початку XX ст. та його головні напрямки. Соціально-психологічний інституціоналізм Т. Веблена. Соціально-правовий інституціоналізм Дж. Р. Коммонса. Кон'юнктурно-статистичний інституціоналізм В. Мітчелла.

8. Промисловий переворот в Україні. Сутність аграрної реформи 1848 р. і селянська реформа 1861 р. Суть індустріалізації в Україні. Її найважливіші

фактори. Столипінська аграрна реформа, її прогресивне значення. Зрушення в сільському господарстві. Зародження і розвиток української кооперації. Фінанси та кредит. Загальні умови і основні напрямки розвитку економічної думки в Україні наприкінці XIX – початку XX ст. Економічні ідеї М. Драгоманова та С. Подолинського. Розвиток політичної економії в Україні. Т. Степанов, М. Бунге, І. Вернадський, М. Вольський, А. Антонович, Є. Слуцький, М. Туган-Барановський. Економічні погляди М. Зібера, О. Терлецького, В. Навроцького, М. Павлика, І. Франка.

9. Подолання економічних наслідків першої світової війни. Світова економічна криза 1929–1933 рр. і економічний розвиток країн у 30-х роках XX ст. Історичні передумови виникнення і сутність кейнсіанства. Теоретична система Дж. М. Кейнса. Економічна програма Дж. М. Кейнса. Державне регулювання економіки. Некейнсіанські теорії економічного зростання. Теорії «економічної динаміки» Р. Харрода та «економічного зростання» Є. Домара. Посткейнсіанство. Дж. Робінсон, П. Сраффа, Н. Калдор. Неокласичні теорії на початку XX ст. Теорії монополії та конкуренції. Дж. Робінсон, Е. Чемберлін, Й. Шумпетер. Багатофакторні моделі економічної динаміки. Р. Солоу, Дж. Мід. Виникнення і загальна характеристика неолібералізму, його різні форми. «Лондонська», «фрайбурзька», «паризька», «чиказька» школи. Лондонська школа неолібералізму. Ф. Хайєк. Неолібералізм у Німеччині. Фрайбурзька школа ордолібералізму. Теорія порядків. В. Ойкен і його концепція «ідеальних типів господарських систем». В. Репке, А. Мюллер-Армак, Л. Ерхард. Теорії «соціального ринкового господарства» та «сформованого суспільства».

10. Економіка країн світу в роки другої світової війни. Економічні наслідки другої світової війни. Тенденції й напрями розвитку світового господарства другої половини XX століття. Індустріалізація сільського господарства. Основні форми і напрями розвитку міжнародних економічних відносин. Економічні концепції монетаристів. Чиказька школа монетаризму. Монетарна модель циклу М. Фрідмена. Неокласичне відродження. «Економіка пропозиції». А. Лаффер, К. Мандель. Теорії «економіки пропозиції» та

«раціональних очікувань». Т. Сарджент, Р. Лукас, С. Фішер. Неокласичний синтез. П. Самуельсон. Досвід застосування рекомендацій неокласичної теорії в економіці різних країн. Неоінституціоналізм та його особливості.

11. Динаміка світового господарського розвитку другої половини ХХ – початку ХХІ ст. Нові індустріальні країни. Основні риси стратегії їхніх економічних програм. Характерні особливості сучасних міжнародних економічних відносин. Соціально-інституціональний напрям в сучасній економічній думці. Соціально-технологічний інституціоналізм Дж. Гелбрейта. Теорія трансакційних витрат. Економічна теорія прав власності Р. Коуза. Теорія «стадій економічного зростання» В. Ростоу. Концепції «індустріального суспільства» П. Дракера, Р. Арона, «технологічного суспільства» Ж. Еллюля (Франція). Теорії «конвергенції». «Нове індустріальне суспільство» Дж. Гелбрейта. Концепції футурології. «Постіндустріальне суспільство» Д. Белла. «Суперіндустріальне суспільство» А. Тоффлера.

12. Економічне становище України в 1914–1919 р.р. «Воєнний комунізм» та нова економічна політика в Україні. Індустріалізація та колективізація УРСР. Соціально-економічний стан Західної України в 20–30-х роках ХХ ст. Господарство України в роки Другої світової війни та післявоєнної відбудови. Причини і форми застійних явищ в економіці 70-х – першій половині 80-х років. Пошуки шляхів реформування господарської системи в другій половині 80-х років. Економічна думка України в період панування радянської економічної системи.

13. Проблеми соціально-економічного реформування української економіки в перші роки незалежності. Участь України в світовому господарстві. Сучасний етап розвитку української економічної думки.

6 ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЕРЖАВНОГО ЕКЗАМЕНУ З ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

Політична економія

1. Предмет і функції політекономії. Основні методи пізнання соціально-економічних процесів.
2. Економічні потреби та ресурси. Закон зростання потреб. Крива виробничих можливостей.
3. Суть і класифікація економічних систем. Власність як економічна категорія.
4. Характеристика натурального і товарного виробництва. Товар і його властивості. Теорії вартості.
5. Суть, еволюція, функції та типи грошей. Закони грошового обігу. Інфляція.
6. Витрати виробництва, їх суть і види. Суть і структура прибутку. Норма прибутку.
7. Ринок: суть, функції та умови формування. Класифікація ринків. Інфраструктура ринку і капітал сфери обігу.
8. Держава та її економічні функції. Основні методи та інструменти державного регулювання економіки
9. Сутність підприємництва та його роль у ринковій економіці.
10. Капітал як економічна категорія. Кругообіг і оборот капіталу.
11. Капітал і праця. Сутність, форми й системи заробітної плати.
12. Сутність і види суспільного відтворення. Сутність і структура національного багатства.
13. Розподіл національного доходу і об'єктивні основи формування доходів населення.
14. Сутність і види економічних циклів.
15. Сутність і структура господарського механізму.

16. Зовнішньоекономічні відносини і проблеми інтеграції України у світове господарство.

17. Сутність і структура світового господарства.

18. Форми міжнародних економічних відносин.

19. Сутність і класифікація глобальних проблем.

20. Глобалізація та її сучасні проблеми.

Мікроекономіка

1. Предмет, концептуальні основи та методологія мікроекономіки.

2. Корисність і уподобання в економічній теорії. Сукупна і гранична корисність. Закони Госсена, їх значення в теорії поведінки споживача.

3. Кардиналістський (кількісний) підхід до визначення рівноваги споживача.. Особливості аналізу функції корисності з ординалістських (порядкових) позицій.

4. Крива байдужості та її аналіз. Карта кривих байдужості. Поняття граничної норми заміщення.

5. Бюджетна лінія споживача. Оптимальний споживацький вибір. Рівновага споживача.

6. Реакція споживача на зміни доходу та цін. Криві Енгеля.

7. Закон ринкового попиту (табличний, графічний та аналітичний підходи). Нецінові фактори ринкового попиту.

8. Розкладання сукупної зміни обсягу попиту на дві складові: ефект доходу і ефект заміщення. Парадокс Гіффена.

9. Сутність і види еластичності попиту за ціною. Взаємозв'язок еластичності попиту і динаміки загального доходу фірми. Поняття перехресної еластичності.

10. Закон ринкової пропозиції та його аргументація. Нецінові фактори ринкової пропозиції. Сутність і види еластичності пропозиції за ціною.

11. Формування ціни ринкової рівноваги. Поняття дефіциту і надлишків. Вплив податків і субсидій на ціну ринкової рівноваги.

12. Короткостроковий та довгостроковий періоди в діяльності фірми. Закон спадної граничної віддачі факторів виробництва. Поняття загального та середнього продукту.

13. Витрати виробництва, економічний і бухгалтерський підходи до їх визначення. Бухгалтерський і чистий економічний прибуток.

14. Виробнича функція з двома змінними факторами. Співвідношення ізокванти та ізокошти і формування рівноваги виробника.

15. Ринок досконалої конкуренції та економічна стратегія фірми на ньому у короткотерміновому періоді.

16. Особливості економічної стратегії фірми на ринку досконалої конкуренції в довго термінованому періоді. Переваги ринку досконалої конкуренції.

17. Ринок чистої монополії та особливості економічної стратегії фірми на ньому. Дискримінаційна поведінка монополії.

18. Економічні наслідки монополізації галузі та антимонопольна політика держави.

19. Порівняльна оцінка конкурентного й монопольного ринків.

20. Олігополія: сутність, основні риси. Особливості та види економічної стратегії фірми на ринку олігополії.

21. Ефективність та економічні наслідки олігополії. Особливості ціноутворення на ринку олігополії.

22. Основні риси ринку монополістичної конкуренції та особливості економічної стратегії фірми на ньому в короткостроковому періоді.

23. Ринок ресурсів. Особливості попиту на ресурси на ринках досконалої і недосконалої конкуренції.

24. Характеристика досконалого конкурентного ринку праці.

25. Ціноутворення на ринку ресурсів (визначення позичкового проценту, підприємницького доходу).

Макроекономіка

1. Предмет та методи макроекономіки. Основні макроекономічні цілі.

2. Основні макроекономічні показники в системі національних рахунків.
3. Валовий внутрішній продукт (ВВП) і методи його підрахунку.
4. Номінальний і реальний валовий внутрішній (національний) продукт. Сутність дефлятора ВВП. Розрахунок темпів зростання ВВП.
5. Сутність сукупного попиту та його крива. Закон сукупного попиту, та ефекти, що його підсилюють. Нецінові фактори сукупного попиту.
6. Сукупна пропозиція та її крива. Нецінові фактори сукупної пропозиції.
7. "Сукупний попит - сукупна пропозиція" як модель економічної рівноваги. Механізм досягнення рівноваги в економіці на окремих відрізках кривої сукупної пропозиції.
8. Сутність понять «зайнятість» і «безробіття». Види безробіття та їх відмінності. Поняття «природний рівень безробіття».
9. Розрахунок рівня безробіття і показника «відставання обсягу ВВП (ВНП)». Сутність закону Оукена й визначення втрат економіки від циклічного безробіття.
10. Державне регулювання зайнятості населення. Зв'язок безробіття з інфляцією. Крива Філіпса та висновки для політики зайнятості.
11. Поняття інфляції та її види. Формула, за якою розраховується рівень інфляції. Методика визначення динаміки інфляційного процесу, розрахунок показника «температура інфляції».
12. Соціально-економічні наслідки неконтрольованої інфляції. Вплив інфляції на обсяг валового внутрішнього продукту. Сутність стагфляції. Головні напрями антиінфляційної політики держави.
13. Споживання та заощадження як функції доходу. Графіки споживання та заощадження. Середня схильність до споживання та заощадження. Гранична схильність до споживання та заощадження.
14. Інвестиції, їх види та роль в макроекономічному розвитку.
15. Визначення рівноважного ЧНП (ВВП) на основі методів «сукупні

доходи – реальні витрати» і «вилучення – ін'єкції. Визначення рівноважного рівня виробництва методом

16. Досягнення рівноваги в умовах повної зайнятості. Рецесійний та інфляційний розрив в економіці. Мультиплікаційні ефекти та види мультиплікаторів.

17. Податки як інструмент фіскальної політики та їх види. Типи податкових систем. Крива Лаффера та її аналіз.

18. Державний бюджет як інструмент фіскальної політики. Дефіцит держбюджету. Державний борг та методи його покриття.

19. Сутність фіскальної політики, її види та наслідки. Основні проблеми в проведенні ефективної фіскальної політики.

20. Ринок грошей: Попит на гроші та його види.

21. Пропозиція грошей. Грошові агрегати M0, M1, M2, M3. Грошова база. Сутність рівноваги на грошовому ринку.

22. Сутність, інструменти, види та наслідки кредитно-грошової політики.

23. Економічне зростання та його фактори.

24. Державна система соціального захисту населення. Проблема нерівності в розподілі доходів. Крива Лоренца.

25. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Торговий та платіжний баланс і їх структура.

Історія економіки та економічної думки

1. Предмет і методи «історії економіки та економічної думки».

2. Періодизація економічної історії.

3. Характеристика господарського розвитку за первісної доби.

4. Особливості економіки східного рабства.

5. Господарство Стародавньої Греції.

6. Економічний розвиток і занепад Античного Риму.

7. Становлення і розвиток феодальної системи господарства.

8. Мануфактурний період світової економіки (XV–XVIII ст.).

9. Сутність та етапи промислового перевороту.
10. Характеристика промислового перевороту у провідних країнах світу.
11. Характеристика процесу індустріалізації.
12. Аграрний розвиток провідних країн в період їх індустріалізації.
13. Розвиток міжнародних економічних відносин на початку ХХ століття.
14. Розвиток економіки країн світу у післявоєнний період.
15. Світова економічна криза 1929–1933 рр. Шляхи виходу з кризи індустріальних країн світу.
16. Економічні наслідки другої світової війни. Значення плану Маршалла для відбудови європейської економіки.
17. Тенденції й напрями розвитку світового господарства у 50–90-х рр. ХХ ст..
18. Структурні зміни промислового виробництва різних країн у 50–90-х рр. ХХ ст., Індустріалізація сільського господарства.
19. Основні напрями і форми розвитку міжнародних економічних відносин після другої світової війни. Особливості розвитку міжнародної торгівлі.
20. Становлення країн, що розвиваються у 50–60-ті роки ХХ ст.
21. Криза феодално-кріпосницької системи та розвиток капіталістичних відносин в Україні у ХХ ст.
22. Сутність аграрної реформи 1848 р. Соціально-економічні зміни в українській промисловості.
23. Суть індустріалізації в Україні. Її найважливіші фактори (ХІХ–поч., ХХст.).
24. Селянська реформа 1861 року, її прогресивне значення.
25. Характеристика економічного становища України в 1914–1921 рр.
26. Сутність Нової економічної політики.
27. Індустріалізація та колективізація УРСР.
28. Соціально-економічний стан Західної України в 20–30-х рр. ХХст.,
29. Перебудова та розвиток господарства України в повоєнні роки.

30. Характеристика економічного розвитку України на основі індустріалізації (50–60 рр. XX ст.).
31. Зміна аграрної політики держави (1953–1955 рр.) її наслідки.
32. Об'єктивна необхідність перебудови України на основі ринкових відносин.
33. Участь Незалежної України в світовому господарстві. Зовнішньо-економічна політика України на сучасному етапі.
34. Економічна думка Стародавнього сходу та античного світу.
35. Економічна думка Середньовіччя. Меркантилізм.
36. Ідеї меркантилізму в Росії та Україні.
37. Загальна характеристика класичної політичної економії.
38. Економічні ідеї фізіократів.
39. Економічне вчення А. Сміта і Д. Рікардо.
40. Еволюція класичної політичної економії в першій половині XIX століття. Завершення класичної традиції.
41. Виникнення й розвиток марксистської економічної теорії.
42. Історична школа.
43. Нова історична школа та «соціальний напрям».
44. Маржиналізм. Становлення неокласичної традиції в економічних теорії.
45. Становлення неокласичної традиції. Кембриджська школа.
46. Американська і шведська школи неокласики.
47. Історичні умови і особливості формування економічної думки в Україні в кінці XIX – початку XX століття.
48. Історичні передумови виникнення і сутність кейнсіанства.
49. Сучасне кейнсіанство: моделі рівноваги, зростання та циклу.
50. Теорія «Соціального ринкового господарства» як теорія третього шляху розвитку суспільства.
51. Сучасний монетаризм. М. Фрідмен та його послідовники.

52. Неокласичне відродження. Теорії «Економіки пропозиції» та «Рациональних очікувань».
53. Ідейно-теоретичні основи інституціоналізму та етапи його розвитку.
54. Ранній інституціоналізм (Т. Верлен, Дж. Р. Коммонс, У. Мітчелл).
55. Неоінституціоналізм. Концепція «Зрівноважу вальних сил та суспільного достатку» Дж. Гелбрейта.
56. Теорія прав власності та трансакційних витрат Р. Коуза. Теорія суспільного вибору Дж. Б'юкенена.
57. Кейнсіанство і монетаризм. Спільні риси та відмінності.
58. Теорії «Індустріального суспільства» У. Росту: «Стадії економічного зростання».
59. Українська економічна думка в період соціального перелому початку ХХ ст.: панування тоталітарної системи.
60. Розвиток економічної теорії в сучасній Україні.

7 ТИПОВІ ЗАДАЧІ ДО ДЕРЖАВНОГО ЕКЗАМЕНУ З ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

1. Обсяг ЧВП гіпотетичної економіки становить 4862 грошові одиниці, непрямі податки – 393, податки на прибуток – 145, нерозподілений прибуток – 79, трансфертні платежі – 769, рента – 500, доходи некорпоративного сектору економіки – 28, проценти – 356, дивіденди – 79, особисті податки – 240, внески на соціальне страхування – 445, амортизаційні відрахування – 690. Визначити: доходи корпоративного сектору економіки; валовий прибуток; розмір винагороди за працю; величину ВВП.

2. Визначити коефіцієнт еластичності попиту за доходом, якщо при доході 2 000 грн. обсяг попиту становить 40 одиниць, а при збільшенні доходу до 3 000 грн, попит збільшується до 50 од. Прокоментуйте отримані результати.

3. Визначте величини грошових агрегатів M_0 , M_1 , M_2 , M_3 та L , якщо в обігу знаходяться наступні складові (млн.. грошових одиниць):

- строкові вклади – 500
- готівка – 120
- поточні внески – 450
- вклади клієнтів за трастовими операціями – 150
- державні короткострокові цінні папери – 100.

4. Функція попиту $Q_D = 9 - p$, функція пропозиції $Q_S = -6 + 2p$, де Q_D – величина попиту; Q_S – величина пропозиції; p – ціна товару. Визначити точку рівноваги на ринку даного товару. Припустимо, що на даний товар введено по товарний податок, який сплачує виробник, у розмірі 1,5 гр.од. Визначити рівноважний обсяг продажу; ціну брутто і нетто; розміри податків, які сплачують продавці і покупці.

5 Реальний ВВП певної країни становить 5 млрд грош од. Ціни протягом року зросли на 10 %. Визначте дефлятор ВВП та величину номінального ВВП.

6 Номінальний ВВП становить 12 млрд. грошових одиниць. Ціни протягом року знизились на 5 %. Визначте: дефлятор ВВП та величину реального ВВП.

7 Припустимо, що вам необхідно здійснити вибір між товарами X та Y, гранична корисність яких подана в таблиці. Скільки одиниць кожного товару ви маєте придбати, щоб максимізувати корисність, якщо дохід 9 грн., а ціни товарів: $p_x = 2$ грн, $p_y = 1$ грн. Визначити величину загальної корисності.

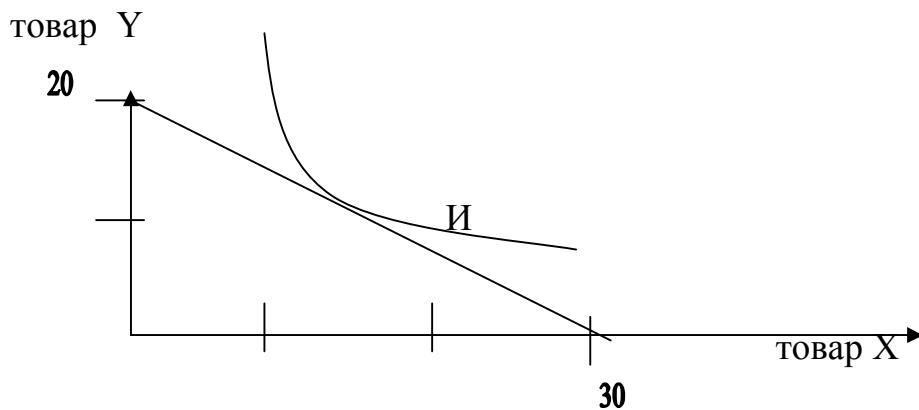
Одиниць товару X	1	2	3	4	5	6
Гранична корисність (МИ)	10	8	6	4	3	2
Одиниць товару Y	1	2	3	4	5	6
Гранична корисність (МИ)	8	7	6	5	4	3

8. Номінальний ВВП країни становить 120 млрд. дол. Ціни протягом року зросли 15 %. Фактичний рівень безробіття становив 8 %, природний – 6 %. Визначити дефлятор, реальний ВВП, відносне відставання реального ВВП від потенційного та величину потенційного ВВП.

9. Фактичний ВВП становить 150 млрд. дол., рівноважний – 140 млрд.дол. Гранична схильність до заощадження – 0,25. Визначити: мультиплікатори податків та державних витрат, а також величини податкових надходжень та державних витрат, що забезпечують досягнення рівноважного ВВП.

10. Крива попиту задана аналітично $Q_D = 600 - 2p$, де Q_D – величина попиту; p – ціна. Функція пропозиції має вигляд: $Q_S = 300 + 4p$, де Q_S – величина пропозиції; p – ціна. Аналітично та графічно визначити рівноважну ціну та обсяг продажу. Припустимо, що гранична ціна даного товару 10 гр.од., проаналізуйте ситуацію, яка склалась на ринку даного товару.

11. На графіку подано криву байдужості та бюджетну лінію певного споживача.

Визначте дохід споживача, якщо ціна товару Y становить 12 грн. якою є ціна товару X? Як зміниться положення бюджетної лінії за $p_y = 15$ грн.? Запишіть рівняння двох бюджетних ліній, визначивши їх нахил.

12. Дані таблиці характеризують криву байдужості споживача. Намалюйте цю криву, виходячи з того, що ціни товарів A та B, становлять відповідно 1,5 та 1 грн., а споживач має намір витратити 24 грн. Додайте до графіка відповідну бюджетну лінію. В якій комбінації споживач придбає товари A та B?

Одиниць товару А	16	12	8	4
Одиниць товару В	6	8	12	24

13. ВВП фактичний – 600 млрд грн.; ВВП рівноважний – 630 млрд грн.; гранична схильність до заощадження – 0,2. Визначте мультиплікатор автономних видатків та величину інвестицій, що забезпечують досягнення рівноважного ВВП.

14. Заповніть таблицю. Визначте оптимальний обсяг виробництва в умовах чистої конкуренції при ціні $p = 10$ грн. Який рівень ціни змусить закрити фірму? Який рівень цін дозволяє мінімізувати збитки, але не закрити фірму?

Q	TC	FC	VC	AFC	AVC	ATC	MC	TR	MR	TPt
0	4									
1	8									
2	18									
3	39									

15. У таблиці наведені дані про розмір величини доходів (D) населення, і розмір споживання. Проведіть розрахунки, заповніть таблицю та напишіть рівняння споживання і заощадження.

D	C	S	APC	APS	MPC	MPS
0	20					
50	50					
100	80					
150	110					
200	140					

16. Визначте мультиплікатор автономних видатків і величину інвестицій, які забезпечують досягнення рівноважного ВВП, якщо фактичний ВВП – 520 млрд грн, рівноважний ВВП – 530 млрд грн, гранична схильність до споживання (MPC) – 0,6.

17. Визначте коефіцієнт перехресної еластичності попиту на товар В по ціні товару А, використавши дані таблиці.

Варіанти	Ціна товару А (грн.)	Попит на товар В (шт.)
1	56	125
	64	100
2	110	4 000
	112	8 000
3	7	830
	21	990

18. Грошова маса (M) – 4 млрд грн.; кількість обертів грошової одиниці – 4; умовний фізичний обсяг виробництва – 200 млн од. Визначте середню ціну, а також її зміни при зростанні грошової маси (M) на 10 % і зниженні обсягу виробництва (Q) на 15 %.

19. Визначте мультиплікатор і величину державних видатків, що забезпечує досягнення рівноважного ВВП, якщо фактичний ВВП – 600 млрд грн, рівноважний ВВП – 800 млрд грн, а гранична схильність до споживання (MPC) = 0,6.

20. Визначте рівноважний ВВП методом співставлення сукупних доходів і сукупних витрат, якщо рівняння споживання – $C = 50 + 0,6 D$, рівняння інвестицій – $I = 20$.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Економічна теорія : навч. посібник /за заг. ред. В. П. Решетило ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. – 230 с.
2. Решетило В. П. Тексти лекцій з дисципліни «Економічна теорія (Макроекономіка)» (для студентів 1 курсу денної та заочної форм навчання напрямів підготовки 6.140101 – Готельно-ресторанна справа та 6.140101 – Туризм) / В. П. Решетило, Ю. В. Федотова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015.– 170 с.
3. Макроекономіка : навч. посібник / за ред. В. П. Решетило. – Харків : ХНАМГ, 2013. – 295 с.
4. Мікроекономіка. Тренінг-курс : навч. посібник / А. Є. Ачкасов, І. А. Островський, В. П. Решетило, С. Б. Тимофієва. – Харків. : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2016. – 350 с.
5. Історія економіки та економічної думки : навч. посібник / В. П. Решетило, Г. В. Стадник, С. І. Штефан. – Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2016. – 270 с.
6. Блауг М. Экономическая мысль в ретроспективе : Пер. с англ. / М. Блауг. – М. : Дело ЛТД, 1994. – 720 с.
7. Економічна теорія: політекономія / за ред. В. Д. Базилевича – Київ : Знання-Прес, 2015. – 581 с.
8. Зазимко А. З. Політична економія : навч. посібник / А. З. Зазимко. – Київ : КНЕУ, 2016. – 358 с.
9. Макконнелл К. Экономикс : в 2-х т. (13 изд.) / К. Макконнелл, С. Брю. – М. : Инфра, 2003. – 1014 с.
10. Макроекономіка : підручник / За ред. В. Д. Базилевича. – Київ : Знання, 2014. – 851 с.

Додаток А

Вимоги до тестових завдань

1. Засобом діагностики є тестове завдання закритої форми з запропонованими відповідями, з котрих вибирають правильні з множинним вибором (чотири відповіді, тільки одна з яких є правильною).

2. Система базових тестових завдань сформована шляхом експертної оцінки кожного завдання і їх сукупності та охоплює всі змістові модулі з комплексу нормативних дисциплін, які визначено у освітньо-професійній програмі підготовки бакалавра з економіки і підприємництва.

3. Базові тестові завдання, які включено до державної атестації, згруповано до відповідних змістових модулів нормативних дисциплін.

4. Тестові завдання закритої форми складаються з трьох компонентів:

- а) інструкції з їх виконання;
- б) запитальної (змістової) частини;
- в) відповідей.

5. Форма подання тестових або графічних тестових завдань повинна задовольняти певним рекомендаціям:

5.1. Тестові завдання однакової форми мають супроводжуватись однією інструкцією з їх виконання. При зміні форми тестових завдань формується відповідна нова інструкція.

5.2. Текст інструкції повинен відрізнятися від основного тексту (іншим шрифтом або активним кольором тощо) та відокремлюватися від тестових завдань двокрапкою.

5.3. Запитальна частина тестового завдання формується у стверджувальній або запитальній формі стисло, чітко, без подвійного тлумачення.

5.4. Запитальна частина тестового завдання виділяється великими літерами або активним кольором.

5.5. Якщо відповідь передбачає певну процедуру обчислювання, то остання повинна бути простою, без необхідності застосування складних технічних засобів.

6. Внесення розробниками тесту змін при перегляді та Perezatverdzhenni galuzevoi komponenti derzhavnikh standartiv vischoi osviti e obov'yazkovim.

7. Тест (добірка тестових завдань кожного варіанту) має включати кількість тестових завдань, що є достатньою для забезпечення відповідної точності методу вимірювання.

8. Тест має забезпечити пропорційне представництво всіх визначених до державної атестації дисциплін та різноманітних змістовних модулів зі складу кожної з цих дисциплін. Представництво кожної нормативної дисципліни у кожному варіанті забезпечується пропорційно до обсягу (кількості кредитів) її вивчення.

9. Кількість варіантів тестів до державного екзамену має бути **не меншою за 30**.

Додаток Б
Бланк відповіді на тестові завдання

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА
імені О.М. Бекетова

Кафедра економічної теорії та міжнародної економіки

ДЕРЖАВНИЙ ЕКЗАМЕН ІЗ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

Студент(ка) _____
(прізвище, ім'я, по-батькові)

Факультет _____ група _____

Білет № _____

Ознайомтесь з тестовими завданнями та дайте відповіді на тестові запитання. Поряд з номером запитання зазначте *букву* Вашої відповіді (можлива лише *одна* правильна відповідь):

Номер запитання	Відповідь	Номер запитання	Відповідь	Номер запитання	Відповідь	Номер запитання	Відповідь	Номер запитання	Відповідь
1		13		25		37		49	
2		14		26		38		50	
3		15		27		39		51	
4		16		28		40		52	
5		17		29		41		53	
6		18		30		42		54	
7		19		31		43		55	
8		20		32		44		56	
9		21		33		45		57	
10		22		34		46		58	
11		23		35		47		59	
12		24		36		48		60	

РОЗВ'ЯЗАННЯ ЗАДАЧ:

_____ 20__ року

_____ (підпис студента)

Бали у рамках виставляють тільки перевіряючі!

Оцінка з
тестів

Оцінка задачі

ПІДСУМКОВА
ОЦІНКА

Роботу перевірів: член комісії _____

(підпис)

(Прізвище та ініціали)

Виробничо-практичне видання

Методичні рекомендації
до підготовки та проведення державного екзамену
з дисципліни

«ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ»

*(для студентів денної та заочної форм навчання спеціальностей
051 – Економіка та 071 – Облік і оподаткування)*

РЕШЕТИЛО Валентина Петрівна,
ОСТРОВСЬКИЙ Ігор Анатолійович,
СТАДНИК Григорій Васильович

Відповідальний за випуск *А.О. Москвіна*
За авторською редакцією

Комп'ютерне верстання *І. А. Островський*

План 2018, поз. 302 М

Підп. до друку 05.04.2018. Формат 60 × 84/16
Друк на ризографі. Ум. друк. арк. 2,3
Тираж 50 пр. Зам. № .

Видавець і виготовлювач:
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002
Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 5328 від 11.04.2017.